

7.12 Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustieto oppiaineena on perustaltaan monitieteinen kokonaisuus, jonka lähtökohtiin kuuluu filosofiaa sekä yhteiskunta- ja kulttuuritieteitä. Elämänkatsomustiedon opetuksessa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja ohjata aktiivisesti omaa elämäänsä.

Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaalle aineksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Elämänkatsomustiedon opetus tukee kasvua täysivaltaiseen demokraattiseen kansalaisuuteen, joka globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa edellyttää eettisen ajattelun- ja toimintakyvyn kehittämistä, niihin liittyviä laaja-alaisia tietoja ja taitoja sekä katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamista. Elämänkatsomustiedon opetusta ohjaa käsitys oppilaiden mahdollisuudesta kasvaa vapaiksi, tasa-arvoisiksi ja kriittisiksi hyvän elämän rakentajiksi.

Turku monikulttuurisena asuinympäristönä mahdollistaa erilaisten katsomusten kohtaamisen.

Elämänkatsomustiedon opetusryhmä muodostuu usein eri vuosiluokkien oppilaista. Näin voidaan harjoitella vuorovaikutustaitoja, yhteistyötä ja auttamista eri-ikäisten kanssa. Opetusta eriytetään syventäen sisältöjä oppilaan ikätason mukaisesti. Ryhmien järjestämisessä tehdään mahdollisuuksien mukaan alueellista yhteistyötä.

VUOSILUOKAT 1–5

Opetuksen ydintehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja antaa hänelle välineitä tutkia ja rakentaa elämänkatsomustaan ja maailmankuvaansa.

TAVOITTEET

Tavoitteena on edistää oppilaan pyrkimystä

- etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan ja sen myötä oppia hahmottamaan kokonaisuuksia, kasvaa kohtaamaan epävarmuutta ja kehittää taitojaan ilmaista itseään
- kehittää arvostelukykyään ja kykyään eettiseen toimintaan ja oppia huomaamaan kohtaamiensa arkipäivän tilanteiden eettiset ulottuvuudet ja käyttämään eettisen ajattelun taitoja ja katsomuksellista harkintaa
- tutustua ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteisiin ja oppia kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteisöstä ja luonnosta
- tutustua lähiympäristönsä katsomuksiin ja kulttuureihin.

KESKEISET SISÄLLÖT

Sisällöistä muodostetaan opintokokonaisuuksia, joiden tulee sisältää aineksia seuraavista aihepiireistä. Vuosittain käsiteltävät sisällöt voivat vuorotella opetusryhmien koostumuksen mukaan.

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

- toisen kohtaaminen ja hänen asemaansa asettautuminen
- hyvä, oikea ja väärä, oikean ja väärän erottaminen, ihmisen hyvyys
- ystävyys sisältö ja merkitys elämässä
- oikeudenmukaisuus, oikeudenmukaisuuden toteutuminen jokapäiväisessä elämässä, rikkaus ja köyhyys maailmassa

- ajattelun vapaus, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapaus, suvaitsevaisuus ja syrjintä
- hyvä elämä, arvo ja normi, vastuu ja vapaus elämässä

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

- kuka olen ja mitä osaan, elämänvaiheet ja toiveet
- erilaisia elämäntapoja, suvaitsevaisuus ja monikulttuurisuus
- suomalainen kulttuuri ja suomalaiset kulttuurivähemmistöt, maailman kulttuuriperintö
- elämänkatsomus, uskomus, luulo, tieto ja ymmärrys, erilaisia elämän- ja maailmankatsomuksia

Yhteisö ja ihmisoikeudet

- yhteiselämän perusteita, sääntö, sopimus, lupaus, luottamus, rehellisyys ja reiluus, kultainen sääntö
- lasten oikeudet, oikeus ja velvollisuus, ihmisoikeudet
- tasa-arvo ja rauha, demokratia, tulevaisuuden maailma
- etiikan perusteita, teon moraalinen oikeutus, teon tarkoitus ja seuraus, oman elämäni eettisiä ongelmia ja niiden ratkaisuja

Ihminen ja maailma

- ympäristö ja luonto, eloton ja elävä, kauneus luonnossa
- elämän synty ja kehitys, kertomuksia maailman synnystä, maa ja maailmankaikkeus, elämän erilaisia muotoja, syntymä, elämä ja kuolema luonnossa
- luonnon tulevaisuus ja kestävä kehitys, erilaiset aikakäsitykset ja niiden merkitys ihmisten elämässä, maailmanperintö ja ympäristö

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 5. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

Oppilas

- kykenee arvioimaan erilaisten tilanteiden moraalisia vaatimuksia ja teon moraalista oikeutusta
- ymmärtää tekevänsä väärin toimiessaan vastoin omaksumiaan periaatteita
- kykenee tutkimaan moraalisia ongelmia yhdessä muiden kanssa ja hyväksyy erilaisten toimintalähtökohtien olemassaolon
- ymmärtää, että konflikteihin on löydettävissä väkivallattomia ratkaisuja.

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

Oppilas

- tunnistaa katsomuksellisia kysymyksiä
- osaa käyttää oppiaineen keskeisiä käsitteitä (elämänkatsomus, kulttuuri, vähemmistö)
- rohkenee esittää omia näkemyksiään ja ymmärtää, että näkemyksiä tulee perustella
- pystyy hahmottamaan katsomusvapauden merkityksen omassa elämässään
- osaa hahmottaa suomalaisuuden osana maailman kulttuurista monimuotoisuutta.

Yhteisö ja ihmisoikeudet

Oppilas

- tuntee ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteita
- ymmärtää yhteisten sääntöjen merkityksen
- ymmärtää yksilöllisen vastuullisuuden ja sen, että yksilö kuuluu erilaisiin yhteisöihin.

Ihminen ja maailma

Oppilas

- tuntee erilaisia maailmaa ja ihmisen paikkaa koskevia selityksiä
- ymmärtää luonnon ja ympäristön tärkeyden ihmiselle
- osaa toimia luontoa kunnioittaen ja on omaksunut kestävän kehityksen periaatteita.

VUOSILUOKAT 6–9

Opetuksen ydintehtävänä on syventää oppilaan omaa elämäntapaa ja maailmankuvaa koskevaa ymmärrystä. Erilaisista katsomuksista ja uskonnoista opiskellaan perustiedot sekä oppilaan kasvua vastuulliseksi ja aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi tuetaan.

TAVOITTEET

Tavoitteena on edistää oppilaan pyrkimystä

- etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämäntapaa ja oppia samalla hahmottamaan kokonaisuuksia sekä kasvaa kohtaamaan epävarmuutta ja kehittää taitojaan ilmaista itseään ja elämäntapaa
- kehittää arvostelukykyään ja kykyään eettiseen toimintaan ja oppia huomaamaan kohtaamiensa arkipäivän tilanteiden eettiset ulottuvuudet ja käyttämään eettisen ajattelun taitoja ja katsomuksellista harkintaa
- omaksua ja sisäistää ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, maailman laajuisen oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteita ja oppia kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta
- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään ja oppia tuntemaan eri kulttuureissa tärkeitä pidettyjä arvoja, uskomusjärjestelmiä ja elämäntapuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustoja ja välittymistä sekä oppia arvioimaan tieteiden vaikutusta elämäntapaamme.

KESKEISET SISÄLLÖT

Opintokokonaisuudet, jotka voidaan opettaa kursseina, sisältävät syventäviä aineksia luokilla 1–5 käsitellyistä aihepiireistä: ihmissuhteista ja moraalista kasvusta, itsetuntemuksesta ja kulttuuri-identiteetistä, yhteisöstä ja ihmisoikeuksista sekä ihmisestä ja maailmasta.

Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta

- yhteiskuntateorian perusteet, demokratia
- politiikka, toimiminen kansalaisena, kestävä kehitys

Katsomusten maailma

- katsomusten historiaa, katsomusvapaus
- maailmankuva, maailmankatsomus ja elämäntapaa
- tieto ja tutkimus, luonnollinen ja yliluonnollinen
- uskonto ja uskonnottomuus, oma elämäntapaa

Kulttuuri

- kulttuurin tutkimus, kulttuuri ja luonto
- kulttuuri ja yhteisö, suomalainen kulttuuri, suvaitsevaisuus
- käsityksiä ihmisen ja luonnon suhteesta: humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen

Etiikka ja hyvä elämä

- etiikan pääsuuntia ja peruskysymyksiä, nuoren moraalinen kasvu

- ihmisoikeusetiikka, ympäristöetiikka
- monikulttuurisuus eettisenä kysymyksenä

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkiminen
- luonnon ja yhteiskunnan tulevaisuus, maailmanperintö
- minun tulevaisuuteni, toimiminen tulevaisuuden hyväksi

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITTEERIT ARVOSANALLE 8

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

Oppilas

- osaa nähdä yhteyden arvovalintojen ja hyvän elämän välillä
- tunnistaa etiikan perusnäkökulmia kuten teon tahallisuuden, tekijän tarkoituksen, teon seurauksien huomioon ottamisen, vastuun ja oikeuksien näkökulmat
- kykenee tunnistamaan moraalidilemmasta eettisen näkökulman ja esittämään siihen eettisen ratkaisun
- kykenee havainnoimaan eettisiä ulottuvuuksia arkipäivästä, taiteesta, mediasta tai muilta elämän alueilta ja kykenee perustelemaan eron eettisesti kehittyneemmän ja kehittymättömämmän arvion välillä.

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

Oppilas

- tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja
- kykenee suhteuttamaan erilaisia kulttuurisia käsitteitä ja symboleja eri katsomusperinteisiin
- ymmärtää sekulaarin ja uskonnollisen katsomuksen eron
- osaa käyttää oppimiaan kulttuuriin liittyviä käsitteitä ja kykenee hankkimaan tietoa erilaisista katsomuksista.

Yhteisö ja ihmisoikeudet

Oppilas

- tuntee ihmis- ja kansalaisoikeuksien pääpiirteet sekä kykenee selittämään niiden eron
- hahmottaa yksilön eettisen näkökulman suhteessa yhteisöön
- pystyy perustelemaan oikeuksien ja velvollisuuksien keskinäisen riippuvuuden
- tuntee vaihtoehtoisia ja vastakkaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä
- tunnistaa ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkauksia ja osaa arvioida erilaisten tasa-arvo- ja oikeusvaatimusten perusteita
- tuntee nyky-yhteiskunnan ongelmia ja pystyy esittämään sekä optimistisiä että pessimistisiä näkemyksiä tulevaisuudesta.

Ihminen ja maailma

Oppilas

- ymmärtää kestävä kehityksen periaatteita
- tuntee ympäristöetiikan lähtökohtia
- osaa arvioida yksilön eettistä näkökulmaa suhteessa ympäristöön
- ymmärtää yhteiskunnallisten ratkaisujen pitkän tähtäimen vaikutuksia.